

Vraag	Antwoord	Scores

Door de tijd heen

1 maximumscore 2

De juiste volgorde is:

3, 2, 6, 1, 5, 4

Opmerking

Als door het weglaten van één foutief geplaatst nummer een verder complete foutloze reeks ontstaat, wordt 1 scorepunt toegekend.

Vroegmoderne tijd

2 maximumscore 3

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Zij wisten zich in hun weigering gesteund door het verzoek (door Nederlandse edelen) tot matiging van de kettervervolging / door de aanbidding van het Smeekschrift (in april 1566) 1
- Het politieke doel dat zij hiermee hadden was het ongedaan maken van de aantasting van hun privileges / het verkrijgen van meer zelfstandigheid tegenover het centrale gezag / het bewaken van de gewestelijke autonomie / het handhaven van de openbare orde 1
- Door deze actie nam de calvinistische activiteit in hun gewest toe, wat bijvoorbeeld blijkt uit de Beeldenstorm / de toename van het aantal hagenpreken 1

Opmerking

Alleen als in het antwoord op de laatste deelvraag een juist voorbeeld van calvinistische activiteit wordt genoemd, wordt 1 scorepunt toegekend.

3 maximumscore 2

Kern van een juist antwoord is:

Filips II wilde dat Alva de Opstand in de Nederlanden zou neerslaan, maar door het optreden van Alva verwierven de opstandelingen in alle gewesten sympathie / gingen de gewesten zich verenigen in hun afkeer van Alva, waardoor de opstandelingen juist sterker werden.

Vraag	Antwoord	Scores
4	maximumscore 2 Uit het antwoord moet blijken dat: • door het bankroet van het Spaanse Rijk de soldaten in het Spaanse leger hun soldij niet (meer op tijd) uitbetaald kregen, waardoor zij (in Brabant) gingen plunderen • om een einde aan te maken aan deze plunderingen gingen de Nederlandse gewesten samenwerken in de Pacificatie van Gent	1 1
5	maximumscore 2 Voorbeeld van een juist antwoord is: • De inname van Antwerpen leidde tot de vlucht van kooplieden / ambachtslieden naar de Noordelijke Nederlanden (die in de Republiek bijdroegen aan de bloei van handel en nijverheid) • De inname van Antwerpen leidde tot de afsluiting van de Schelde / van de haven (waardoor de Republiek / Amsterdam minder concurrentie vanuit Antwerpen / de Zuidelijke Nederlanden ondervond)	1 1
6	maximumscore 3 Kern van een juist antwoord is: • De VOC maakt in de begintijd hoge kosten doordat er (twee van de volgende): – overeenkomsten met lokale vorsten moeten worden gesloten (waarbij geschenken worden gegeven). – handelsposten gebouwd moeten worden. – oorlog gevoerd wordt met vijanden van de Republiek. • De politiek-militaire reden voor de Staten-Generaal is dat de VOC in Azië (namens de Staten-Generaal) strijdt tegen het Spaanse Rijk / bijdraagt aan de oorlogvoering van de Republiek / bijdraagt aan de verzwakking van het Spaanse Rijk	2 1
7	maximumscore 2 Uit het antwoord moet blijken dat in de zeventiende eeuw de overzeese expansie gericht was op het vestigen van handelsposten / het handelskapitalisme / het vestigen van een wereldhandelssysteem, terwijl in de negentiende eeuw het modern imperialisme gericht was op het in bezit nemen van grotere gebieden / afzetmarkten en grondstoffen voor de industrie / het industriële kapitalisme.	

Vraag	Antwoord	Scores
8	maximumscore 3 Voorbeeld van een juist antwoord is: Dit schilderij past bij • de moedernegotie, doordat er een graankoopman (die handeldrijft met de Oostzee) op wordt afgebeeld • het burgerlijk karakter (van het bestuur) van de Republiek, door de centrale plaats van de burger in het schilderij • de culturele bloei van de Republiek, doordat een burger een schilderij laat maken	1 1 1
9	maximumscore 3 Voorbeeld van een juist antwoord is: bij 1: • De gevangenneming van Belley als slaaf past bij 'de uitbouw van de Europese overheersing, met name in de vorm van plantagekoloniën en de daarmee verbonden de trans-Atlantische slavenhandel' (omdat hij als slaaf uit Afrika naar de plantages op Saint-Domingue wordt gevoerd) bij 2: • Zijn strijd voor democratische grondrechten past bij 'de democratische revoluties in westerse landen met als gevolg discussies over grondrechten' bij 3: • De afschaffing van de slavernij door het Franse parlement past bij 'de opkomst van het abolitionisme'	1 1 1
10	maximumscore 2 Kern van een juist antwoord is: De opvatting dat de beweging van hemellichamen met behulp van wetenschappelijk onderzoek te doorgronden is / dat uit wetenschappelijk onderzoek / bestudering van de natuurwetten de goddelijke rol kan worden achterhaald, past bij de rationele / empirische benadering van de Verlichting.	

Vraag	Antwoord	Scores

Moderne tijd

11 maximumscore 4

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Bij 'de opkomst van het feminisme (als politiek-maatschappelijke stroming)' 1
 - is sprake van continuïteit, omdat de man van mening is dat vrouwen anders betaald / beoordeeld moeten worden dan mannen 1
- of
- is sprake van verandering, omdat Aletta Jacobs met de beschrijving van dit incident laat zien dat er een nieuwe verhouding komt in de positie van mannen en vrouwen / dat vrouwen hetzelfde salaris ontvangen als mannen 1
- Bij 'de opkomst van emancipatiebewegingen' 1
 - is sprake van continuïteit, omdat de man ervan overtuigd is dat gelijke betaling voor mannen en vrouwen door de samenleving wordt afgewezen 1
- of
- is sprake van verandering, omdat Aletta Jacobs zich zelfbewust opstelt / als eerste vrouw een artsenpraktijk is begonnen 1

12 maximumscore 2

Kern van een juist antwoord is:

De nieuwe belangstelling voor 'het feminisme' (als politiek-maatschappelijke stroming) van de negentiende eeuw is een voorbeeld van 'de ingrijpende sociaal-culturele veranderingsprocessen' in de tweede helft van de twintigste eeuw, omdat vrouwen na de jaren 1960 opkwamen voor hun rechten / zich na de jaren 1960 meer gingen emanciperen.

13 maximumscore 2

De juiste volgorde is:

1, 5, 2, 6, 4, 3

Opmerking

Als door het weglaten van één foutief geplaatst nummer een verder complete foutloze reeks ontstaat, wordt 1 scorepunt toegekend.

Vraag	Antwoord	Scores
14	maximumscore 2 Kern van een juist antwoord is: Met dit beeldje wordt weergegeven dat Bismarck op het aambeeld van de Duitse eenheid, Duitsland tot een sterke natie (wat blijkt uit het zwaard) smeedt. <i>Opmerking</i> Alleen met een juiste verwijzing naar de bron worden 2 scorepunten toegekend.	
15	maximumscore 4 Kern van een juist antwoord is: • 'De industriële revolutie' met zijn schaalvergroting maakt de productie van beeldjes in (zeer) grote aantallen mogelijk • 'De opkomst van de politiek-maatschappelijke stroming nationalisme' (onder de Duitse bevolking) zorgt voor de grote vraag naar de beeldjes omdat Bismarck als stichter van het (Tweede) Duitse Rijk geëerd wordt in heel Duitsland <i>Opmerking</i> Alleen voor de combinatie van een juist kenmerkend aspect met een juiste toelichting worden 2 scorepunten toegekend.	2 2
16	maximumscore 2 Kern van een juist antwoord is: • Volgens Wilhelm II had Duitsland een grote vloot nodig om de status te krijgen waar het recht op had / om ook koloniën te verwerven / om een echte grootmacht te zijn • wat voor Groot-Brittannië een bedreiging vormde, omdat voor de handhaving van het Britse Imperium de Britse vloot de sterkste / de grootste ter wereld moest zijn	1 1
17	maximumscore 4 Kern van een juist antwoord is: • Uit de bron blijkt dat er een (communistische) revolutie is geweest / dat er weer een revolutie kan plaatsvinden, wat laat zien dat er weinig steun is voor de democratie / voor de democratische Weimarregering / dat er grote interne tegenstellingen bestaan • Münsterberg stelt dat het Duitse leger niet op het slagveld verslagen is, waaruit blijkt dat de Weimarregering verantwoordelijk wordt gehouden voor de Duitse nederlaag (en niet de legerleiding) / voor de vernederende bepalingen van Versailles	2 2

Vraag	Antwoord	Scores
18	maximumscore 4 Een juist antwoord bevat twee verwijzingen naar de bron die telkens op een juiste manier worden verbonden aan een onderdeel van de nazi-ideologie, bijvoorbeeld (twee van de volgende): - Uit de foto blijkt dat vrijwel iedereen de Hitlergroet brengt / blijkt de centrale plaats van Adolf Hitler (naar wie de groet gericht is), waarmee het leiderschapsprincipe uit de nazi-ideologie kan worden getoond. - Uit de foto blijkt de centrale plaats van het hakenkruis, het symbool van de nazi's. - Uit het grote aantal geüniformeerde parlementsleden op de foto kan het militaristische karakter van de nazi-ideologie worden afgeleid.	
	per juiste combinatie van een verwijzing naar de foto en een onderdeel van de nazi-ideologie	2
19	maximumscore 2 Kern van een juist antwoord is: Het antisemitische nazibewind zou niet bereid zijn geweest echt te onderhandelen met de Sovjet-Unie over een verdrag als dat land werd vertegenwoordigd door een Joodse minister van buitenlandse zaken.	
20	maximumscore 2 Kern van een juist antwoord is: • Door het Marshallplan zou de aantrekkingskracht van het communisme afnemen (doordat de levensomstandigheden in Europa verbeterden) / zou West-Europa aan de Verenigde Staten / het Westblok worden gebonden / kapitalistisch / democratisch blijven • De foto kan gebruikt worden om te laten zien dat er grote schade is aangericht in (Europese steden zoals) Neurenberg / hoe zwaar de Duitse bevolking getroffen is (en daardoor vatbaar voor revolutionaire veranderingen)	1 1
21	maximumscore 3 De juiste combinaties zijn: a - 5, b - 2, c - 4, d - 3, e - 7, f - 1 indien zes combinaties juist indien vijf of vier combinaties juist indien drie of twee combinaties juist indien minder dan twee combinaties juist	3 2 1 0

Vraag	Antwoord	Scores
22	maximumscore 2 Kern van een juist antwoord is: Mounier maakt duidelijk dat hij tegen de grote invloed van de Verenigde Staten op Frankrijk is / Mounier vergelijkt de dominantie van de Verenigde Staten in West-Europa met de invloed van de Sovjet-Unie in Oost-Europa, waaraan alleen te ontkomen is door een sterk verenigd Europa op te zetten om de blokvorming / de dominantie van de supermachten in de Koude Oorlog te voorkomen.	
23	maximumscore 2 Kern van een juist antwoord is: Met dit nieuwe beleid hoopte de Sovjet-Unie de Hongaarse bevolking tevreden te houden, zodat een herhaling van de opstand van 1956 zou worden voorkomen.	
24	maximumscore 4 Voorbeeld van een juist antwoord is: • Tijdens de Cubacrisis was gebleken dat de wapenwedloop tussen de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie (in korte tijd) leidde tot de dreiging van een atoomoorlog, een risico dat beide landen met dit verdrag wilden terugdringen • De afspraak over kernproeven droeg bij aan het toenemende vertrouwen / het begin van een periode van verbeterde betrekkingen / een periode van meer overleg tussen de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie, waarmee de fase van de detente intrad	2 2
25	maximumscore 3 Voorbeeld van een juist antwoord is: Met het afbeelden van: • de angstige blik van Dubček / Dubček als een koorddanser die zijn evenwicht zoekt • de Warschaupact-bondgenoten van Tsjecho-Slowakije als gevaarlijke leeuwen • geeft Opland hier de mening weer dat de Praagse Lente / de hervormingen van Dubček niet kunnen rekenen op instemming van de Warschaupact-bondgenoten / dat Dubček weinig speelruimte heeft voor hervormingen / dat de kans van slagen van de Praagse Lente klein is	1 1 1
<i>Opmerking</i> Alleen als de mening in de prent juist wordt weergegeven, worden scorepunten toegekend voor daarbij passende verwijzingen naar de prent.		

Vraag	Antwoord	Scores

26 maximumscore 3

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Sting beschrijft het SDI-project (dat het Westen zou moeten beschermen tegen een Russische kernaanval) 1
- Volgens Sting zal dit project niet tot bescherming leiden 1
- Sting wijst erop dat zowel de Russen als de Amerikanen mensen zijn / dat ook de Russen van hun kinderen houden (en daarom geen kernoorlog zullen willen beginnen) / dat er geen winnaar in de Koude Oorlog kan zijn 1

27 maximumscore 1

Kern van een juist antwoord is dat (door de groeiende welvaart / als een van de sociaal-culturele veranderingen die door de groeiende welvaart veroorzaakt werden) er een jongerencultuur ontstond met eigen (pop)muziek.

Bronvermeldingen

bron 1 Vibeke Roeper en Roelof van Gelder, In dienst van de compagnie, Leven bij de VOC in honderd getuigenissen (1602-1799), pag. 154-156

bron 2 www.Rijksmuseum.nl

bron 3 J.Demey en R.Dhondt, Ons verleden in documenten, Lier 1974, pag. 439

bron 4 Aletta Jacobs, Herinneringen, Nijmegen 1978, pag. 69

bron 5 ontleend aan: Neil MacGregor, Germany: Memories of a Nation, Londen 2014, pag. 5

bron 6 ontleend aan: <https://www.dhm.de/lemo/zeitzeugen/muensterberg-versailler-vertrag.htm>

bron 7 <http://3.bp.blogspot.com/...s1600/Ovation+for+Hitler+in+the+Reichstag+after+announcing+the+successful+Anschluss+-+March+1938.jpg>

bron 8 Hans Georg Lehmann, Deutschland-Chronik 1945 bis 1995, Schriftenreihe Band 332, 1996, pag. 18

bron 9 fragment a: Willem Melching en Marcel Stuivenga, Ooggetuigen van de Koude Oorlog in meer dan honderd reportages, Amsterdam 2007, pag. 91
 fragment b: Willem Melching en Marcel Stuivenga, Ooggetuigen van de Koude Oorlog in meer dan honderd reportages, Amsterdam 2007, pag. 109
 fragment c: Willem Melching en Marcel Stuivenga, Ooggetuigen van de Koude Oorlog in meer dan honderd reportages, Amsterdam 2007, pag. 121
 fragment d: Willem Melching en Marcel Stuivenga, Ooggetuigen van de Koude Oorlog in meer dan honderd reportages, Amsterdam 2007, pag. 48
 fragment e: Willem Melching en Marcel Stuivenga, Ooggetuigen van de Koude Oorlog in meer dan honderd reportages, Amsterdam 2007, pag. 181
 fragment f: ontleend aan:
https://en.wikipedia.org/wiki/Marshall_Plan#Marshall.27s_speech

bron 10 ontleend aan: <http://publishing.cdlib.org/ucpressebooks/view?docId=ft4w10060w&chunk.id=d0e787&toc.id=&brand=ucpress>

bron 11 J. Jacobs (ed.), De wereld (1947-2001) volgens Opland, Zwolle 2004, pag. 214

bron 12 ontleend aan: <http://www.pophistorydig.com/topics/sting-russians-1985>